

Виолета Таловић

Факултет за међународну политику и безбедност, Београд

Слађан Милосављевић

Факултет за инжењерски менаџмент, Београд

МОГУЋА РЕШЕЊА УКРАЈИНСКЕ КРИЗЕ

Сажетак

Ситуација у вези са новим статусом Крима и њен утицај на политичко-безбедносне односе мора се промишљати кроз реалистичну призму глобалних геополитичких процеса у савременом међународном поретку, али и кроз анализу реалног статуса и улоге Русије у тим процесима, с обзиром да се Крим од 2014, *de facto* налази у њеном саставу. Стога је потребно сагледати различите аспекте промене статуса Крима (правни, геополитички, историјски), као и њихов повратни утицај на безбедносна дешавања не само у Црноморском региону, већ и на глобалном нивоу. Међузависност и условљеност политичко-безбедносних процеса у региону Црног мора и промене статуса Крима су очигледне и лако доказиве. Међутим, динамичност промена тих процеса, усложњава дефинисање могућих опција за решавање проблема. Велики број респектабилних аутора износе становиште о Украјини, као простору где ће се ломити копља светске политике у првим деценијама XXI века и да ће управо Украјина бити полигон за остваривање глобалне доминације када је у питању геополитичка редистрибуција моћи. Русија настоји да онемогући стварање новог „геополитичког пејзажа“ на постсовјетском простору који би представљао безбедносну претњу њеним интересима. Тренутни односи Русије и већине западних држава су на најнижем нивоу од времена Хладног рата. Ова схватања, поткрепљена ставовима о постојећим политичким, идентитетским и културно-цивилизацијским противречностима и поделама украјинске државе и друштва, говоре о значају и акту-

елности проблема у вези са Кримом и ситуацијом на истоку Украјине, који надилазе регионалне оквире и као такви имају готово опредељујући утицај на војно-безбедносна дешавања у региону и на целокупном евроазијском простору. Крим данас представља минијатуру глобалног сучељавања интереса главних геополитичких актера данашњице.

Кључне речи: украјинска криза, Русија, Крим, сукоб на истоку Украјине

Русија је за Крим нераскидиво везана културно-историјски и етнички и перципира га као део свог националног идентитета. На Криму, готово 2/3 становништва чине етнички Руси. Такође, већи део своје новије историје (од краја XVIII века), Крим је био у саставу Русије, све до 1954. године када је политичком одлуком тадашњих комунистичких вођа, предат украјинској федералној јединици у оквиру СССР. Тада вероватно, нико није могао ни слути-ти да предаја Крима УССР може постати суштински геостратешки проблем пола века касније. Произвољне, паушалне и арбитрарне промене унутардржавних граница, које су у оно време биле карактеристичне за совјетски тоталитарни државно-партијски режим, након распада СССР, угрозиле су саме темеље регионалне безбедности на постсовјетском простору.

Украјина је држава са пуно противречности и разлика, дубоко подељена у културно-цивилизацијском, идентитетском и политичком смислу на југо-источни (проруски) и западни (проевроатлански) део. Аутори стоје на различитим становиштима када је у питању разрешење кризе у Украјини, као и у вези са тенденцијама њеног даљег развијања, али је јединствена оцена да постојећи статус Кримског полуострва, представља камен спотицања у односима Русије и Запада и „полигон“ на коме се демонстрирају тренутни геостратешки интереси водећих сила, Русије и САД. У том контексту, Кримско полуострво и уопште руско-украјинска граница представља неуралгичну тачку Европе средином друге деценије XXI века. „Кримско питање“ није само кључна карика у руско-украјинским односима, већ проблем егзистира у много ширем контексту, са аспекта дугорочног урушавања безбедносног система на европском континенту, услед затегнутих односа Русије и водећих земаља запада. „Иако је распад СССР 1991. означио фактички крај Хладног рата, данас се поменути сукоби актуелизују. Неолиберална теорија и њена неоимперијална пракса у другој половини XX и почетком XXI века доносе са собом бројне изазове развоју демократије.“⁽¹⁾

1) Миша Стојадиновић, „Политичко насиље и демократија у контексту неоимперијалних амбиција великих сила“, *Српска политичка мисао*, vol. 48, бр. 2, Институт за политичке студије, Београд, 2015.

Комплексна геополитичка ситуација око Крима условљена је геостратешким значајем полуострва у контексту његовог „новог“ статуса у оквиру Русије, чињеницом да од 2,3 милиона становника на полуострву, 2/3 чине етнички Руси, као и аргументацијама о „историјској правди“ и самоидентификацији већине Руса са Кримом, а нарочито са кримским градом Севастопољем. Крим и Севастопољ Руси су одувек доживљавали као део свог националног идентитета, као део своје славне историје. С друге стране, међународно-правни субјективитет Украјине признају све државе света. Кримско полуострво је до марта 2014., било њен интегрални део, да би након спроведеног референдума на полуострву, АР Крим (и Град Севастопољ) једнострано иступили из Украјине и ушли у састав Русије. Упркос *de facto* стању, Украјина перципира Крим као део своје територије, а његову сецесију као „привремену окупацију“ од стране Русије. С тим у вези, односи две земље су потпуно нарушени. У том контексту, потребно је подсетити на хронологију и генезу кризе у претходне три године и њене суштинске одлике, али и дати неке најосновније напомене о историјском развоју и регионално-идентитетским особеностима Крима (и Севастопоља), који су примарно детерминисали његову проруску оријентацију и везаност за Русију. Савремено друштво је прожето многобројним примерима угрожавања демократије.²⁾

1. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ О УКРАЈИНСКОЈ КРИЗИ

Проучавање савременог друштва захтева једну критичку анализу у циљу демистификације и откривање правих узрока догађаја.³⁾ Политичка нестабилност у Украјини доживела је кулминацију крајем новембра 2013. године, због одбијања режима председника Јануковича да потпише Споразум о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Прозападна опозиција је организовала протесте. Демонстрације су постале насилне након што их је власт забранила. Протест је ескалирао у оружаном насиљу у коме је више од 70 демонстраната страдало. Страдало је и 20 полицајаца. Премијер Н. Азаров поднео је оставку јануара 2014. године. У Кијеву, 21. фебруара, уз посредовање ЕУ, постигнут Споразум између власти и опозиције за деескалацију кри-

2) Миша Стојадиновић, Виолета Рашковић Таловић, „Изаови развоја демократије у савременом друштву: политичко насиље и теорија (не)праведног рата“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 1/2016.

3) Миша Стојадиновић, Миодраг Гордић, „Политички мит као облик друштвеног и политичког отуђења“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 4/2016.

зе.⁴⁾ Међутим, Јанукович је сутрадан свргнут са власти, након чега се склонио на Крим, а потом у Русију. Наведени догађаји по принципу „домино ефекта“ проузроковали су протесте проруског становништва на Кримском полуострву и југоистоку земље. У марту, уследио је референдум на Криму, његова једнострана сецесија од Украјине и припајање Русији, а у априлу отпочели су оружани сукоби између побуњеног руског становништва у Доњецкој и Луганској области, против украјинских снага безбедности. На територији ове две области побуњеници су након спроведених референдума које ни Украјина, ни међународна заједница нису признале, прогласили стварање Луганске Народне Републике (ЛНР) и Доњецке Народне Републике (ДНР) и њихову независност од Украјине. Нешто касније установили су и конфедералну државу – Новорусију, коју чине ЛНР и ДНР и која није међународно призната. После почетног успеха украјинских војно-полицијских снага у тзв. антитерористичкој операцији и враћања под контролу Кијева одређених делова Доњецке и Луганске области (мај-август 2014.), крајем августа уследила је контраофанзива снага самопроглашених република и наношење великих губитака снагама централне власти. Уз посредовање Русије и ЕУ, почетком септембра потписан је мировни споразум у Минску („Минск 1“), којим је успостављено примирје између Кијева и побуњеничких снага. Међутим, примирје је настављено да се крши, сукоби су били све учесталији и интензивнији, да би поново ескалирали почетком 2015. године. Фебруара месеца дошло је до новог мировног споразума у Минску („Минск 2“), али на репрезентативнијем нивоу у односу на Минск 1 (уз учешће председника Порошенка, представника самопроглашених ДНР и ЛНР, председника Оланда и Путина, као и канцеларке Меркел). Успостављен је прекид ватре и отпочет је мировни процес за решавање кључних питања украјинске кризе.

Овакву ситуацију додатно компликује промена статуса Крима, која је након његовог припајања Русији детерминисана не само односима Русије и Украјине, већ егзистира као горући проблем глобалне безбедности. С обзиром да западне државе припајање Крима Русији перципирају као једнострану сецесију, односно анексију дела украјинске територије, која нема међународно-правну валидност, ова чињеница је између осталог била повод за увођење политичких, економских и дипломатских санкција Русији од стране већине западних држава. Русија је одговорила реципрочним мерама, увођењем санкција великом броју западних држава. Овакав развој ситуације упућује на закључак да релаксација и редефинисање односа Русије и Запада

4) Андреј Федјашин, *Да ли је могуће „саставити“ Украјину после кризе?*, Internet, 21.02.2014. http://serbian.ruvr.ru/2014_02_21/Da-li-je-moguće-sastaviti-Ukrajinu-posle-krize-5336/, 20/04/2014.

у блиској перспективи нема позитивну пројекцију, с обзиром на искључиве и сучељене ставове страна у контексту „Кримског проблема“ и решавања кризе на истоку Украјине.

Захлађивање односа Русије са западним земљама нужно је имплицирало и поремећаје у односима Русије и НАТО, што директно утиче на постојећи систем регионалне и глобалне безбедности. Украјинска криза представља велики безбедносни ризик по стабилност региона и читавог европског континента. У том контексту, „проблем Крима“ и сукоб на истоку Украјине, значајно су одредили односе Русија-НАТО, који су „спуштени“ на најнижи ниво од завршетка хладног рата. У претходне три године обе стране су појачале „звезкање оружјем“ и „показивање мишића“. НАТО је ојачао своју војну инфраструктуру у региону Балтика, формирањем „Снага за брзо реаговање“, док је Русија вишеструко ојачала војне капацитете на својим западним границама и додатно милитаризовала Крим, чиме је додатно заоштрена политичко-безбедносна ситуација и повећана несигурност предвиђања могућих опција за деескалацију конфликта. Овакав развој ситуације навео је многе ауторе да говоре о „новом хладном рату“ и „гурању света ка ивици глобалног сукоба“. Изнете чињенице управо потврђују став о актуелности, значају и међународној конотацији украјинске кризе. Украјина је у последње време почела делимично да излази из фокуса интересовања светске заједнице, због ескалирања безбедносне ситуације на другим неуралгичним тачкама (конфликт у Сирији, мигрантска криза у Европи, борба против Исламске државе, пролиферација терористичких напада на тлу Европе (Француска, Немачка, Белгија)).

2. ПРОБЛЕМИ У ПРЕДИКЦИЈИ РЕШЕЊА ЗА „КРИМСКО ПИТАЊЕ“ И СУКОБ НА ИСТОКУ УКРАЈИНЕ

Данас кључ будућности Крима (поново) у својим рукама држи Русија, а заједно са САД и ЕУ и кључ за постизање трајног политичког решења за конфликт на истоку Украјине. Да ли је реч о правом кључу и да ли ће браве бити откључане на прави начин показаће блиска будућност. Или можда неће? На жалост и сада, три године након почетка украјинске кризе, не може се у потпуности искључити могућност новог сукоба на истоку земље, као ни његова ескалација до границе експлицитног уплитања екстерних чинилаца. Управо ове чињенице сведоче о актуелности и значају

изналажења политичког решења за украјинску кризу, као и о потреби усаглашавања ставова сучељених страна о принципима и механизмима на којима треба да почива сам мировни процес, како би дао адекватне резултате у правцу постизања трајног мира и очувања регионалне стабилности. Политичко решење кризе и судбина источноукрајинских простора (Доњецке и Луганске Народне Републике) заправо представља елемент велике и замршене слике будућности, коју за сада можемо само да нагађамо, јер су догађаји у Украјини из 2014. године, показали да се на постсовјетском простору још увек одвијају фундаментални процеси, који су између осталог и одраз геополитичке констелације снага на светском нивоу. Стога није претеривање квалификација украјинске кризе као „воделнице“ глобалне политике.

Сумирајући резултате досадашњих анализа различитих аспеката кризе на истоку Украјине, њена предикција је јако отежана, али је генерална процена да би се хипотетички она могла развијати у неколико праваца. Први је отварање директног сукоба између Украјине и Русије, као последица покушаја Украјине да насилно (војним средствима) реинтегрише Крим, и/или услед драстичне радикализације сукоба у источним украјинским областима. У оваквом сукобу Украјина би засигурно била поражена, стога се хипотетичка варијанта отвореног ратног конфликта искључује као најмање вероватна опција због диспаритета војне моћи, али и става да дипломатско решење нема алтернативу. Оваква хипотетичка опција отворила би ново ратно жариште, вероватно много крвавије него што је био „балкански казан“ на простору бивше СФРЈ, са реалном претпоставком преливања сукоба и потпуне дестабилизације и урушавања целокупног европског система безбедности.⁵⁾ Предикција је да се у таквој ситуацији запад и НАТО не би директно умешали у конфликт и ризиковали сукоб са Русијом због Украјине, али да би посредно засигурно узели учешће у решавању кризе. Друга опција је фрагментација и распад Украјине дуж линије сукоба Кијева и побуњених региона (ДНР и ЛНР), који би наставили да егзистирају у статусу „замрзнутог конфликта“, као самостална квази-државна творевина, са посебним наслањањем на Русију, или у крајњој варијанти, попут Крима ући у састав Русије, што је у блиској перспективи мало вероватно (иако није у потпуности искључено) и због више пута исказаног става Русије да не намерава да интегрише у свој састав делове Доњецке и Луганске области. Трећа опција је да ће Украјина остати у међународно-признатим границама, али без

5) Опција интервенције Русије и директног војног сукоба са Украјином није реална и готово је сведена на минимум, али се не може у потпуности искључити.

Кримског полуострва, да ће побуњени региони бити реинтегрисани и да ће доћи до неког од облика суштинске децентрализације и давања широких овлашћења Доњецкој и Луганској области, без чега проруски региони неће пристати на политичко решење. Ова опција је „најмање зло“ и реално прихватљива за обе стране с обзиром на калкулације евентуалних губитака. Међутим, с обзиром на тренутне ставове сучељених страна и ова могућност ће представљати „ход по мукама“ за све директне и индиректне актере у процесу њеног остваривања. Компромисно политичко решење може бити прихваћено само уз позитиван напор зарађених страна, западних држава и Русије, што би по општем мишљењу било гарант крхком миру у том делу Европе. Овакве предикције решавања проблема Крима и источних проруских региона и последице које из имплементације одабраних решења могу произаћи, намећу питање да ли такве калкулације представљају став већине западних и руских политичара, односно какав стварни (суштински) спољно-политички приступ решењу овог проблема имају западне државе (и НАТО у покушају његове даље експанзије на делове постсовјетског простора) и Русија, у њеном отвореном супротстављању том процесу.

3. СУЧЕЉЕНИ СТАВОВИ СТРАНА О СТАТУСУ КРИМА („КОНЗЕРВИРАНО“ ИЛИ „ОТВОРЕНО“ ПИТАЊЕ)

У складу са руским законима Крим припада Руској Федерацији. Што се тиче Украјине и западних земаља, оне сматрају да је Крим део Украјине. Питање статуса Крима је врло осетљиво питање са аспекта остваривања суверенитета украјинске државе у пуном обиму. Украјински званичници не пропуштају прилику да истакну да је Крим саставни део Украјине, да такву позицију подржава целокупна демократска међународна заједница и да ће у будућности Украјина успети да поврати Крим и да успостави свој пуни суверенитет на полуострву.

Запад пружа безрезервну подршку украјинском суверенитету и територијалној целовитости и стоји на становишту да припадање Крима Русији представља анектирање дела украјинске територије и да је са међународно-правног аспекта реч о незаконитом и ништавном акту. Потврду такве тезе налазимо у великом броју изјава највиших западних званичника. Међутим постоје и другачији ставови појединих државника са запада, додуше више као изоловани случајеви, чија је суштина да Крим није могуће вратити под јурисдикцију Украјине.

Супротно изнетим ставовима, припајање Крима Русија перципира као право народа на самоопредељење. За Русију питање статуса Крима је завршено и званичан став је да не постоји могућност повратка на *status quo*, односно промене постојећег стања. Руски званичници истичу да је статус Крима „затворено питање“, да је вољом народа израженом на референдуму Крим изашао из састава Украјине и припојио се Русији, као и да је полуострво постало интегрални део, односно субјект федерације и да као такво није, нити може бити предмет преговора о његовом статусу. Грађани Русије подржавају присаједињење Крима и Севастопоља Русији и о том питању постоји стабилан консензус у руском друштву. Према подацима агенције за испитивање јавног мњења „Левадија-центар“, одлуку о уласку Крима у састав Руске Федерације, 2014. године, подржало је 79% испитаника у Русији, а годину дана касније (2015.), тај проценат је износио 69%.⁶⁾

Закључак, који се на основу изнетих ставова и анализа намеће је да отварање питања статуса Крима (и Севастопоља), у садашњем тренутку, није реална опција, јер Русија то неће дозволити ни у међународно-правном ни у политичком смислу. Крим и Севастопољ су од 2014. године, интегрисани у политичко-правни систем Русије и имају статус федералних субјеката у територијално-административном смислу. За руску страну, алтернативе постојећем решењу не постоје. Овакав искључујући и бескомпромисан став по питању статуса Крима, руски званичници у континуитету истичу од 2014. године, наводећи да је то питање заувек „затворено“, да је Крим део Русије, као и да би сваки покушај промене његовог статуса Русија перципирала као атак на њен суверенитет и територијалну целовитост и да би у том случају употребила „сва расположива средства“ у циљу њихове заштите. С друге стране и Украјина је бескомпромисна у ставу да ће у будућности повратити суверенитет над Кримским полуострвом. Западне државе листом подржавају интегритет и целовитост Украјине и Крим сматрају делом украјинске територије. Ситуацију додатно компликује чињеница да Крим свој субјективитет црпи из субјективитета Руске Федерације, као њен *de facto* део и да му међународно признање није потребно.

Имајући у виду ове чињенице, намеће се закључак да Кримско полуострво неће бити поприште руско-украјинског оружаног сукоба. Одбацивање ове могућности, засновано је на аргументацији да је Крим *de facto* део Руске Федерације од 2014. године, па би покушај насилне реинтеграције Крима од стране Украјине, за-

6) Јекатерина Синелшчикова, *Седам питања везаних за Крим*, 14.03.2016., Internet, http://ruskarec.ru/politics/2016/03/14/sedam-pitanja-vezanih-za-krim_575523, 19/08/2016.

право значио отпочињање ратног сукоба са Русијом. С обзиром на диспаратет војних потенцијала у корист Русије, овакав „сценарио“ будућих дешавања губи чак и хипотетички смисао и постаје нимало реална геополитичка опција. У таквим околностима, механизам суздржавања представља нужност, уз стремљење обе стране ка избалансираној политици и политичком компромису. У перспективи, реална очекивања су да докле год какав-такав компромис постоји, Русија и Украјина неће имати директну конфронтацију. Један од директних индикатора за овакав став садржан је и у аргументацији да је присутан тренд јачања позиције и значаја Русије, која је током 2016. године, отпочела процес враћања на међународну политичку сцену у пуном капацитету, након двогодишњег периода делимичне изолације и изопштености због догађаја у вези са Кримом и сукобом у источним деловима Украјине. Практични показатељи ове тезе су успех руске ваздушне кампање у Сирији у бомбардовању положаја ИД, редефинисање и релаксација односа са Турском после седам месеци тензија, активна партиципација у догађајима на Блиском Истоку, пројекција утицаја и ширење сарадње са Ираном, и др. Узимајући у обзир наведене ставове, закључак целокупних разматрања тезе о сучељеним ставовима страна о статусу Крима, могао би се свести на чињеницу, да анализирајући све релевантне геополитичке и војно-безбедносне индикаторе, шансе да до војног сукоба на Криму дође су сведене на минимум, односно остварљивост ове опције у пракси је мало или нимало вероватна, упркос појединим изјавама највиших украјинских званичника, које су примарно усмерене ка домаћој јавности и имају унутарполитичку сврху.

4. НЕМОГУЋНОСТ ИЗНАЛАЗЕЊА ПОЛИТИЧКОГ РЕШЕЊА ЗА ИСТОК УКРАЈИНЕ И ПРЕРСТАЊЕ СУКОБА У „ЗАМРЗНУТИ КОНФЛИКТ“

Свакако једна од могућих опција за ситуацију у деловима Доњецке и Луганске области на истоку Украјине је и немогућност постизања договора о статусу ових региона између Кијева и представника ДНР и ЛНР, изостанак политичког решења и „замрзавање“ постојећег (*status-quo*) стања, односно прерастање сукоба у још један тзв. замрзнути конфликт, којих на ексовјетском простору има неколико (у Грузији, Азербејдану, Молдавији). Постоји велики број дефиниција ових замрзнутих сукоба. Поједини аутори уместо синтагме „замрзнути сукоби“ користе термин „отегну-

ти конфликти“, дефинишући их као сукобе у којима су све стране незадовољне стањем *status-quo*, па је обнављање „врућег сукоба“ само одложено и које може почети у сваком тренутку.⁷⁾ Један од познатијих западних аутора који се бави проблемом замрзнутих сукоба, Дов Линч (*Dov Lynch*), заступа становиште да замрзнути сукоби као главну одредницу имају непоклапање између правног и фактичког стања ствари, односно да у оваквим сукобима настају државе које су то „*de facto*“, али нису то и „*de jure*“, јер им недостаје широко међународно признање и немогућност успостављања дипломатских односа са већим бројем држава,⁸⁾ као и немогућност чланства у ОУН и другим релевантним међународним организацијама. Домаћи аутор Владимир Трапара замрзнуте сукобе одређује као унутрашње или међудржавне сукобе, који се одликују релативно стабилним прекидом ватре без трајног политичког решења, у смислу да је распоред снага на терену произвео фактичко стање територијалних промена којима недостаје правно утемељење, будући да не постоји сагласност воља релевантних актера о томе.⁹⁾

Мањкавост постојећих дефиниција је у њиховој недоречености, односно у томе што готово свака од њих пренебрегава неку од битних одредница које мора имати одређени конфликт да би се могао сматрати замрзнутим сукобом, уз истовремено пренаглашавање значаја појединих његових карактеристика или сегмената. Сумирајући суштинске елементе свих наведених дефиниција, замрзнути сукоби се најприближније могу дефинисати као „релативно стабилно постконфликтно стање произошло након ратних операција, које се одликује одсуством трајног политичког решења, због одбијања страна у сукобу да признају *de facto* стање, односно новонастале територијалне промене, којима недостаје *de jure* признање релевантних субјеката међународних односа“.¹⁰⁾ Анализирајући поменути покушај теоријског одређења замрзнутог конфликта, могу се уочити неке његове суштинске карактеристике, као што су: а) фактичко постојање квази-државне творевине са израженом диспропорцијом између *de facto* и *de jure* стања њеног статуса; б) немогућност изналагања политичког решења за сукоб; в) конзер-

7) Filon Morar, „The Myth of ‘Frozen Conflicts’: Transcending Illusive Dilemmas“, *per Concordiam*, Vol. 1, No. 2, June 2010, стр. 11.

8) David Lynch, D., „Separatist States and Post-Soviet Conflicts“, *International Affairs*, Vol. 78, No. 4, Oct. 2002, стр. 834-5.

9) Владимир Трапара, Милош Јончић, „Пут за решавање сукоба – упоредна анализа замрзнутих сукоба на простору ОЕБС“, *Међународни проблеми*, Vol. LXIV, No. 3/2012, стр. 277.

10) Слађан Милосављевић, *Русија и „мир“: Стратегија безбедности Руске Федерације: геополитички, енергетски и војни аспект*, Академска мисао – Иновациони центар Факултета безбедности Универзитета у Београду, Београд, 2014, стр. 180.

виран конфликтни потенцијал и могућност рецидива; и г) снажан и у појединим случајевима опредељујући утицај спољашњих чињеница. На постсовјетском простору постоје четири таква сукоба још из времена почетка деведесетих година прошлог века, односно четири територијалне творевине које су по свим карактеристикама *de facto* државе, али то нису *de jure*, јер им недостаје шире међународно признање. То су Абхазија и Јужна Осетија (Грузија), Нагорно Карабах (Азербејџан) и Придњестровље (Молдавија).

Постоји „оправдан“ страх Запада да би једнострана сецесија Крима, односно његов излазак из Украјине и улазак у састав Руске Федерације, по принципу „домино ефекта“ могао покренути сличне захтеве и других ентитета на постсовјетском простору, којима је Русија културно-цивилизацијска одредница, а чији је територијални и државно-правни статус „*de jure*“ непризнат, иако „*de facto*“ постоје као државне творевине са елементима суверености. Реч је управо о територијама које имају статус „замрзнутих сукоба“ и које нису међународно признате (Придњестровље, Јужна Осетија, Абхазија), али егзистирају захваљујући политичко-економским везама са Русијом, као и војно-безбедносним аранжманима, по којима Русија има значајно војно присуство на њиховим територијама. Као илустрација овог становишта може послужити захтев Придњестровља, непосредно након одлуке о издвајању Крима из састава Украјине, да се законима Русије предвиди могућност за његов улазак у састав Руске Федерације. Наравно, са геополитичког и међународно-правног аспекта, ово је много више „жеља“, а много мање или нимало реална опција. Треба подсетити да је парламент Области Придњестровља, које се у оквиру СССР налазило у саставу Молдавске Совјетске Социјалистичке Републике (МССР), прогласио 1990. године Придњестровску ССР, односно независност од молдавске власти.¹¹⁾ Сукоб Молдавије и Придњестровља и масовно насиље спречено је интервенцијом тадашње совјетске 14.-те Армије.¹²⁾ Русија је 2008. године, након августовског руско-грузијског

11) Молдавија је прогласила независност 02.09.1991. године, док је парламент Придњестровља 01.12.1991. године прогласио независност од Молдавије, успостављајући Придњестровску Молдавску Републику. Покушај реинтеграције ове области у правно-политички систем Молдавије кулминирао је оружаним сукобом (март-јул 1992.). Криза је окончана потписивањем трилатералног мировног споразума (сукобљених страна и Русије) и успостављањем демилитаризоване зоне. Гарант поштовања споразума била је 14.-та армија руских ОС, као најмоћнија војна формација стационирана на том делу постсовјетског простора још из совјетског периода... („Moldova: Regional Tensions over Transdnistria“, *International Crisis Group*, Europe Report, No. 157, June 17, 2004, стр. 3.)

12) Почетком деведесетих прошлог века (тада совјетска 14. армија) имала је око 9.500 припадника, али је тај број драстично смањен, Русија је већину тих снага повукла, тако да у данашње време тај број износи око 1.200 припадника... (Видети: Драган Штављанин, *Хладни мир*, Радио слободна Европа, Београд, 2009.)

оружаног сукоба, признала независност Јужне Осетије и Абхазије, затим је то учинило и још пар држава (Никарагва, Венецуела), али је изостало широко међународно признање. Придњестровље и Нагорно Карабах није признала нити једна држава чланица ОУН.¹³⁾

На основу компаративне анализе различитих аспеката свих ових замрзнутих сукоба на наведеним територијама, могуће је извести неколико обједињујућих закључака. Прво, заједничка карактеристика свих замрзнутих сукоба на постсовјетском простору је да су оружани конфликти директна последица распада претходне совјетске државе, а корени и узроци сукоба налазе се у вишедеценијски нагомиланим етничким, односно националним проблемима. Други закључак који се намеће је да је Русија пресудни чинилац замрзнутих сукоба, који својим активностима и фактичким утицајем најексплицитније детерминише стање њихове „замрзнутости“, с обзиром на околност да је на посредан или непосредан начин била учесник оружаних сукоба који су претходили „замрзавању“ и касније главни чинилац који штити фактичко стање на терену и на тај начин доприноси њиховој „замрзнутости“. Иако је Русија један од најактивнијих учесника мировних процеса у покушајима изналажења трајног политичког решења за замрзнуте сукобе, на њен рачун са Запада (нарочито из САД), као и из појединих држава тзв. Нове Европе (где предњачи Пољска), али и из држава са постсовјетског простора (Украјина, Грузија, Азербејџан, Молдавија, Балтичке државе) стижу осуде и критике да пружа помоћ и подршку сепаратистичким снагама. Уопште, велики број аутора заступа тезу да Русија намерно одржава ове сукобе у стању „замрзнутости“ како би спречила интеграцију Грузије, Азербејџана и Молдавије у западноевропске структуре, пре свега у НАТО.¹⁴⁾ Треће, сам процес изналажења политичког решења трајнијег карактера, са временског аспекта је веома дуг и одликује се веома малим или никаквим напретком, јер стране тешко пристају на компромис и уступке, као директна последица утицаја ретроградних елемената (тзв. чврсторукаша),¹⁵⁾ који сваки уступак супротној страни тумаче

---

13) Слађан Милосављевић, *Русија и „мир“: Стратегија безбедности Руске Федерације: геополитички, енергетски и војни аспект*, нав. дело., стр. 180.

14) Аргументацију овог става видети шире: Stephen Blank, „Russia and the Black Sea’s Frozen Conflicts in Strategic Perspective”, *Mediterranean Quarterly*, Vol. 19, No. 3, Summer 2008, стр. 24, 30.; Cezlav Ciobanu, *Frozen and Forgotten Conflicts in the Post-Soviet States: Genesis, Political Economy and Prospects for Solution*, Richmond, 2008; David Lynch, „Separatist States and Post-Soviet Conflicts”, нав. дело, стр. 845-6.; Драган Штавланин, *Хладни мир*, нав. дело.

15) Видети: Драган Петровић, Драган Анђелковић, Горан Николић, *Геополитика Закавказја*, ИМПП, Београд, 2010.

као издају и таквим га представљају јавном мњењу, које је нарочито осетљиво по том питању с обзиром на негативна историјска искуства из блиске прошлости. Руски аутор Фјодор Лукјанов, стоји на становишту да искуство већ постојећих замрзнутих конфликта показује да се после стицања самосталности појављују самосвојни лидери (попут Игора Смирнова у Придњестровљу или Владислава Ардзинбе у Абхазији – прим. аут.) и да је веома значајна улога „ветерана“, тј. учесника и вођа оружаних формација,¹⁶⁾ као што је било и у другим сличним случајевима. На пример, у Карабаху и Абхазији политичка елита не може да врши функције без подршке ветерана. Још прецизније, политичка елита је формирана пре свега од представника војне елите, што је тренутно случај и у ДНР и ЛНР, тим пре што ће ови ентитети посветити велику пажњу стварању и развоју оружаних снага, што је и очекивано, с обзиром на чињеницу да нису међународно признати и да војни чинилац представља једину гаранцију њиховог самосталног постојања.

У контексту изнетих теоријско-емпиријских одредница и карактеристика замрзнутих конфликта на постсовјетском простору, сукоб на истоку Украјине по свим његовим одликама, тренутно се може сврстати у ову категорију. Какве су пројекције даљих дешавања у вези са тим, тешко је прогнозировать с обзиром на сучељене ставове страна у сукобу када је у питању постизање трајног политичког решења кризе. Неспремност и одуговлачење Кијева да спроведе уставне реформе у правцу давања суштинских овлашћења побуњеним областима с једне, и бескомпромисно исказан став ДНР и ЛНР о немогућности повратка на предконфликтно стање и реинтеграцију у политичко правни систем Украјине без добијања посебних уставних надлежности у области унутрашње и спољне политике, економије, безбедности, уз могућност успостављања „специјалних веза“ са Руском Федерацијом с друге стране, дају за право предикцији да ће криза на истоку Украјине бити решавана под опредељујућим утицајем екстерних фактора, Русије и запада.

Метафорична опција да ће један од „овнова на брвну“ први попустити у тренутној констелацији снага мало је вероватна, ма колико спољашњи притисци били снажни. Вероватнија је предикција да ће још дуго стајати на њему, да ће се одмеравати и процењивати не би ли уочили неку слабост друге стране и/или се надајући да ће она прва устукнути. Оваква „игра изнуривања“ даје за право претпоставци да ће на крају највероватније оба завршити испод брвна, било као последица још једног покушаја да се силом

16) Фјодор Лукјанов, *После примирја*, 09.09.2014., Internet, http://ruskarec.ru/opinion/2014/09/09/posle_primirja_33443.html, 12/09/2014.

изгура противник, било као резултат изморености услед протока времена. И док буду видали ране на дну, у једном тренутку доћи ће „ментори“ и уклонити брвно!!!

5. ПОСТИЗАЊЕ ПОЛИТИЧКОГ РЕШЕЊА ЗА ИСТОК УКРАЈИНЕ

Политички процес за изналагање трајног решења за исток Украјине биће изузетно тежак и комплексан и није могућа процена вероватноће за његов успех, узимајући у обзир компарацију са искуствима других замрзнутих конфликта (Придњестровље, Абхазија и Јужна Осетија) који потврђују чињеницу да је врло тешко одузети контролу која је *de facto* успостављена. Тренутно, варијанта постизања политичког решења за кризу на истоку Украјине, за нијансу је реалнија од претходне опције о прерастању сукоба у тзв. замрзнути конфликт, али само у случају изналагања најмањег заједничког именитеља који би артикулисао обострани интерес за постизање договора, што би подразумевало спремност обе стране на одређене компромисе и значајне уступке. С обзиром да је досадашње искуство у вези са конфликтом показало да сукобљене стране нису желеле да једнострано учине и најмањи уступак или акт добре воље (макар они били и симболичне природе) којим би се делимично релаксирала ситуација, предвиђања иду у правцу да би евентуално постизање трајног политичког решења за исток Украјине, много пре било изнуђено, као плод утицаја, притисака, па и уцена спољашњих чинилаца, него резултат спремности сукобљених страна на компромис. Аргументација оваквог става базира се на чињеници да су обе стране у конфликту подложне утицају тзв. ефекта претераног очекивања, односно воде се реалполитичким размишљањима у класичној матрици „нулте игре“, одакле потиче и њихова бескомпромисност у ставовима. По њиховој перцепцији, сваки остварен бенефит представља директан губитак и уступак за супротну страну. Међутим, у реалијама где су и „клин“ и „плоча“ ипак у рукама спољашњих фактора (Русије и САД), реална су очекивања да би евентуално политичко решење (у коме би нужно били инкорпорирани и парцијални интереси великих сила), било усаглашено и наметнуто споља и свакако болно за обе стране у сукобу. Имајући у виду изнете чињенице, може се закључити да постизање политичког договора за решење кризе на истоку Украјине у тренутној ситуацији изгледа тешко оствариво, ако се има у виду стратешка оријентација и курс украјинске владајуће политичке

елите ка интегративним процесима у евроатлантске војне структуре – НАТО и безалтернативна тежња побуњених региона ка Русији. Данас, две године од почетка крвавих сукоба, уколико још увек и постоји обострани интерес за постизањем компромисног политичког решења, његова реализација уопште не изгледа лако остварљива, напротив.

Неспорно је да би најбоље решење било мирна реинтеграција побуњених делова Доњецке и Луганске области у политичко-правни систем Украјине, уз имплементацију неког од облика суштинске децентрализације (федерализација, кантонизација), односно давања широке аутономије побуњеним регионима и преношење на њих одређених овлашћења и јурисдикција које су у надлежности централних власти у Кијеву (у области монетарне и фискалне политике, спољних послова, безбедности, итд.). Овакво решење оставило би обема странама довољно простора за маневар, односно за интерпретацију тог решења као најбоље „изнуђене“ опције, да се оно не доживи као изнуђен и наметнут уступак другој страни, односно да је изнађено решење најбоље и најприхватљивије, јер се њиме остварује максимално могућа корист у датим околностима и трпи минимална штета. У том случају Руси из делова Доњецке и Луганске области, у дугорочној временској перспективи и под одређеним политичким околностима, могли би постати „мост сарадње“ и кохезивни чинилац који би повезивао Русију и Украјину. С друге стране, уколико би изнађено решење било представљено као тријумфализам Кијева или побуњених региона, то би додатно погоршало односе Украјине са побуњеним областима и са Русијом, али и поткопало целокупну политичко-безбедносну ситуацију, што је с обзиром на постојеће стање много опаснија опција по стабилност региона. Постизање компромисног решења представља најбољу опцију и због чињенице да у таквој ситуацији не би било „победника“ и „губитника“, јер нити једна од страна не би могла значајније да профитира из решења. Изнађено решење обе стране би приказале као једино могуће у том тренутку, по принципу „киселог грожђа“ и „слатког лимуна“, чиме би се онемогућио опозициони чинилац да решење прикаже као наметнуто и неповољно по националне интересе.

Међутим, без обзира на облик будућег политичког решења кризе на истоку Украјине, постојаће латентна могућност рецидива, односно поновног распламсавања сукоба, који би могли изазвати западно-украјинска нетрпеливост и нетолерантност, проруска тврдоглавост и самоувереност и уображеност Запада, потпомогнути хладноратовском реториком и неразумним потезима Кијева, источних побуњених региона, Москве или Вашингтона. Све ове

предикције експлицитно су детерминисане даљом пројекцијом геополитичке коњуктуре, пре свега међународним релацијама Русије и запада у вези са развојем политичко-безбедносне ситуације на истоку Украјине. С друге стране, досадашњи „неуспех“ да се изнађе најмањи заједнички именитељ за трајно решење кризе, не само да је прогресивно ослабио напредак у имплементацији већ договорених мера из Минских мировних споразума, већ представља деструктивни чинилац који може да изазове тектонске геополитичке потресе који имају потенцијал да уруше целокупан политичко-безбедносни систем на европском континенту.

6. ЈЕДНОСТРАНИ ПОТЕЗИ У ЦИЉУ НАМЕТАЊА РЕШЕЊА КОЈЕ ДРУГА СТРАНА НЕ ПРИХВАТА

Делови Доњецке и Луганске области за које се боре сукобљене стране у њиховим оправдањима и аргументацијама представљају се као део историје, део националног идентитета и симбол високог емоционалног набоја, „света земља“ на коју „обе стране“ полажу неоспорно право. Основни узроци оваквих ставова могу се идентификовати у регионалним, идентитетским, верским, језичким, историјским, демографским, политичким и другим особеностима, разликама и противуречностима. Најгора могућа опција, односно алтернатива постојећем решењу су једнострани потези Кијева или самопроглашених република у циљу прејудуцирања и наметања решења за кризу на истоку Украјине, које би било неприхватљиво за супротну страну, а што би неминовно имало за последицу наставак и ескалацију сукоба. Ова варијанта у садашњем тренутку није у потпуности искључена опција, с обзиром на постојање утицаја већег броја екстерних и интерних фактора и њихових многоструких корелација, као и на чињеницу да би евентуални једнострани потези за последицу могли имати преливање кризе на простор читавог Црноморског региона. У контексту таквог хипотетичког развоја ситуације, дошло би до ескалације конфликта, уз извесно мешање спољашњих фактора и могућу интернационализацију кризе. Другим речима, постоји одређени степен вероватноће да би се у случају крајње радикализације безбедносне ситуације на терену, у сукоб највероватније умешали и заинтересовани екстерни чиниоци (Русија могуће чак и непосредно, запад евентуално посредно), који би пружили одговарајућу политичку и војно-техничку помоћ једној од страна, што би довело до преливања кризе на цео Црноморско-каспијски субрегион и до несагледивих после-

дица по безбедност и мир у Европи и свету. Овакав сценарио у каснијој фази вероватно би садржао и интервенцију и посредовање међународне заједнице и ОУН, уз интернационализацију целокупног конфликта. Управо представљене последице евентуалног обнављања сукоба на истоку Украјине представљају уједно и највећи и најјачи аргумент „против“ такве опције, с обзиром на околност да у њој не би било победника, односно сви би били губитници. Иако је вероватноћа директне конфронтације Русије и Украјине сведена на минимум, не треба искључити могућност егзистирања сталних тензија, укључујући и појединачне инциденте. Међутим, ипак преовладава мишљење да руско-украјински односи, у будућности неће бити насилни, иако је скорашња пракса показала да могу бити крајње затегнути, налик на „хладни мир“.

Чињеница је да ће развој политичко-безбедносне ситуације на истоку Украјине у значајној мери зависити не само од начина на који ће се у перспективи решавати ово питање, већ и од механизма и модалитета за практично остваривање постигнутих договора. С обзиром на деликатност и значај „источноукрајинског проблема“, претпоставка је да ће билатерални односи Русије и Украјине у блиској будућности бити примарно одређени покушајима да се пронађе обострано прихватљиво решење за кризу. С друге стране, изналажење оптималне алтернативе постојећем стању „ни рата, ни мира“, представља један од најзначајнијих предуслова за делимично ресетовање односа две државе, а самим тим и значајан фактор стабилности у региону. За изналажење алтернатива постојећем стању од пресудне је важности (у случају објективизације било којег решења), начин на који ће се до те опције доћи. Такође, веома значајан ће бити и начин на који би то решење било прихваћено од сукобљених страна, као и начин интерпретације постигнуте опције (да ли би стране изнађено решење доживеле као споразумно и обострано прихватљиво, или као наметнуто и изнуђено које угрожава њихове националне интересе, идентитет и међународни углед). Без обзира на чињеницу да алтернативе постојећем стању на истоку Украјине могу бити различите и без обзира на сценарије могућих дешавања у будућности, при њиховој детаљној анализи и аргументацији „за“ и „против“ избора појединих опција, нужно је узети у обзир и реално сагледати тренутни утицај најзначајнијих екстерних и интерних чинилаца. Такође, потребно је размотрити тенденције даљег развоја политичко-безбедносне ситуације, као и њен утицај на избор начина решавања кризе, али и повратни утицај изнађених опција на стабилност у региону Црног мора и целокупни систем безбедности у Европи.

Украјина је недавно (24.08.2016.) прославила 25 година од стицања независности. Међутим и после четврт века, она није успела да реализује неке суштинске националне приоритете и стратешке циљеве, разреши нагомилане политичке, етничко-идентитетске и регионалне разлике и противуречности, извуче привреду из рецесије, реши економско-социјалне проблеме, што је све довело до акумулације незадовољства у украјинском друштву. Хронична политичка нестабилност, неравномеран регионални развој, одсуство спровођења друштвених реформи и експлозија спољног дуга спадају у значајне детерминишуће унутрашње чиниоце кризе, који су у значајној мери условили и политичко-безбедносну ситуацију на југоистоку земље. Средином 2016. године, поједини аутори упозорили су о забрињавајућем процесу фрагментације украјинске државе. Уз овакве деструктивне политичке индикаторе, алармантне су растуће негативне тенденције у сфери економије и безбедности, са аспекта пораста стопе организованог криминала, незапослености, коруптивних радњи, осиромашења становништва и пада животног стандарда испод доње прихватљиве границе. Поједини западни аутори (и политичари) истовремено захтевају од ЕУ и САД да преузму одговорност за судбину Украјине, упркос чињеници да су нови безбедносни изазови и њихов кризни потенцијал (сиријски грађански рат, талас миграната из Сирије и са Блиског истока, терористички напади у срцу ЕУ – Француској, Белгији, Немачкој) у значајној мери скренули пажњу светске јавности са украјинске кризе.

У наведеном контексту, многи еминентни аутори стоје на становишту да је у међународним оквирима ситуација у Украјини политички „преексплоатисана“ и „потрошена“, из чега изводе закључак да се у међународним структурама „осећа замор“ када је реч о Украјини. Међутим, неспорно је и да геостратешки значај ове државе условљава перманентне покушаје и настојања главних геополитичких актера (Русије и САД) да је увуку у орбиту свог политичког утицаја и да њену улогу у будућности прилагоде сопственим интересима. Имајући у виду напред изнете показатеље и узимајући у обзир изјаве највиших званичника и Украјине и самопроглашених република, намеће се закључак да нису реална очекивања да ће у блиској перспективи доћи до значајнијег приближавања ставова сукобљених страна по кључним питањима у вези са решавањем кризе на истоку земље. Оваква предикција заснована је и на чињеници да је у досадашњем периоду било великих опструкција са обе стране у примени договорених мера и активности из мировних процеса, чиме се значајно умањују шансе да се постигне обострано прихватљиво решење. Стога је много вероватнија опција да ће

политичко решење за исток Украјине, ако буде постигнуто, много пре бити „изнуђено“ механизмима притисака и уцена спољних чинилаца, него резултат компромисног договора сукобљених страна.

7. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

За Русију, присаједињење Крима представља исправљање историјске неправде и заштиту већинског руског становништва на полуострву.

За Украјину, Крим је огледало дубине политичких, идентитетских и културно-цивилизацијских разлика и подела и њихова коначна резултанта.

За Запад, Крим ће још дуго, дуго времена остати „каменчић у ципели“.

За Крим, припајање Русији представља „повратак кући“, „нови пут“ и/или „повратак у будућност“.

Гледано у целини, с обзиром на велику заинтересованост спољних фактора за решавање украјинске кризе, она увелико надилази регионалне оквирице и мора се перципирати у једном ширем контексту међународних односа на релацији Москва-Вашингтон-Брисел, што је од круцијалног значаја и за мир и стабилност на глобалном простору. После једностраног издвајања Крима и сукоба у Доњецкој и Луганској области, политичко-безбедносна ситуација у Украјини постала је нови опредељујући чинилац светске политике. Сложеност украјинске кризе детерминисана је променом државно-правног статуса Крима 2014. године и немогућношћу постизања трајног политичког решења за сукоб на истоку земље. Питање Крима, по оценама многих аутора, за Русију је много мање геостратешког и војног значаја, а много више политичке, цивилизацијске и културно-историјске вредности. На том питању сучељавају се домаћи понос и међународни углед Русије и она неће дозволити промену новог статуса Крима, а с обзиром на њену војну моћ, опција војног решења је мало или нимало вероватна.

Русија наводи да је питање Крима „затворено и заувек решено“, а када је реч о сукобима на истоку Украјине, чињеница је да не постоје поуздане анализе и пројекције које би са великом вероватношћом могле предвидети начине и модалитете решавања кризе и исход тог процеса у неком будућем периоду. Анализа тренутних руско-украјинских односа намеће закључак да се морају изнаћи механизми којим би се актуелни проблеми решавали уважавањем

интереса обе стране. Међутим, очекивања су супротна и иду у прилог предикцији да досадашњи различити приступи проблемима и бескомпромисни ставови по низу спорних питања неће бити ублажени и да су реалнија очекивања да ће односи ових држава наставити да егзистирају на ниском нивоу. Профилисањем своје улоге у догађајима у Украјини, Русија је умањила вероватноћу настанка безбедносних ризика и претњи по њене виталне интересе. Русија је припајањем Крима 2014. створила ситуацију да експлицитно утиче на међународну позицију Украјине. У контексту експанзије НАТО на делове постсовјетског простора и актуелизовања тенденције да Украјина буде примљена у чланство, став Русије је крајње негативан, са аргументацијом да би пријем Украјине у НАТО створио безбедносну ситуацију, ништа мање опасну него у годинама „хладног рата“.¹⁷⁾

Могућност поузданог предвиђања успешности решавања украјинске кризе у блиској перспективи крајње је проблематична. Разлог томе је и што утицајни субјекти међународних односа (САД (ЕУ) и Русија), „решење“ кризе перципирају на различите начине, у складу са реал-политичком пројекцијом својих интереса. Међутим, овакво становиште изложено је оштрој критици појединих аутора са Запада, који истичу да конкретни потези које повлачи Русија (наводећи „анексију Крима“), сведоче о присутности традиционалне реалполитичке логике у руској перцепцији и начину промишљања безбедносних проблема. Чињеница је да је украјинска криза у значајној мери урушила постхладноратовски систем европске безбедности и да решење кризе дипломатским средствима представља први корак ка његовом редефинисању и реafirмацији.

У коликој мери ће се у блиској будућности релаксирати политичко-безбедносна ситуација у региону, незахвално је проценивати. Прецизнија предвиђања о томе биће могућа тек када у пракси у пуном капацитету почне имплементација договорених мера и активности из Минских мировних процеса, као и од развоја ситуације у вези са Кримом. До тада све квалификације и предвиђања у вези са тим, производ су мање-више произвољних нагађања и претпоставки. Који од наведених или неких других, модела решења кризе има највише шанси да се оствари у годинама пред нама и колико ће процес трајати, тешко је предвидети с обзиром на комплексност утицаја унутрашњих и екстерних фактора. Тре-

---

17) Слађан Милосављевић, „Ширење НАТО на исток као детерминишући фактор руске стратегије безбедности у пост-хладноратовском међународном поретку“, *Међународна политика*, година LXIII, бр. 1146, април-јун 2012, стр. 39-65.

нутно постоје различита становишта о начинима за разрешење украјинске кризе. Клатно промишљања могућих опција се креће од децентрализације, федерализације и војно неутралне Украјине, до фрагментације и њене поделе по линији разграничења сукобљених страна на истоку, у деловима Доњецке и Луганске области. Треба истаћи и чињеницу да велики број аутора стоји на становишту да идеја федерализације представља алтернативу процесу распада, међутим прозападна политичка елита Украјине одбацују ову опцију.

Иако ни један прогностички модел нема капацитет да у потпуности разради све сценарије у вези са даљим развојем кризе у Украјини, изложене анализе о безбедносној ситуацији и суштинским чиниоцима које је условљавају (у светлу чињенице да се Крим већ три године *de facto* налази у саставу Русије), помажу у бољем разумевању актуелне кризе, као и могућих праваца будућих дешавања. Крим ће у блиској перспективи свакако бити њен незаобилазни детерминишући фактор. Међутим, јасно је да ће се у међувремену појавити и нови проблеми и безбедносне дилеме, да ће се отворити и друга питања од чијих решења, као и самог начина долажења до њих, у великој мери ће зависити и тенденције у вези са кризом и функционисањем европског безбедносног система. Одговори на ова питања између осталог, значајно ће одредити и позицију Крима, али и њен повратни утицај на политичко-безбедносне процесе у региону Црног мора и целој Европи.

ЛИТЕРАТУРА

- Лукјанов Фјодор, *После примирја*, 09.09.2014., Internet, http://ruskarec.ru/opinion/2014/09/09/posle_primirja_33443.html, 12/09/2014.
- Милосављевић Слађан, *Русија и „мир“*. Стратегија безбедности Руске Федерације: геополитички, енергетски и војни аспект, Академска мисао – Иновациони центар Факултета безбедности Универзитета у Београду, Београд, 2014.
- Милосављевић, Слађан, „Ширење НАТО на исток као детерминишући фактор руске стратегије безбедности у пост-хладноратовском међународном поретку“, *Међународна политика*, година LXIII, бр. 1146, април-јун 2012.
- Петровић Драган, Анђелковић Драган, Николић Горан, *Геополитика Закавказја*, ИМПП, Београд, 2010.
- Синелшчикова Јекатерина, *Седам питања везаних за Крим*, 14.03.2016., Internet, http://ruskarec.ru/politics/2016/03/14/sedam-pitanja-vezanih-zakrim_575523,19/08/ 2016.

- Стојадиновић Миша, Гордић Миодраг, „Политички мит као облик друштвеног и политичког отуђења“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 4/2016.
- Стојадиновић Миша, „Политичко насиље и демократија у контексту неоимперијалних амбиција великих сила“, *Српска политичка мисао*, vol. 48, бр. 2, Институт за политичке студије, Београд, 2015.
- Стојадиновић Миша, Рашковић Виолета Таловић, „Изазови развоја демократије у савременом друштву: политичко насиље и теорија (не) праведног рата“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 1/2016.
- Тапара Владимир, Јончић Милош, „Пут за решавање сукоба – упоредна анализа замрзнутих сукоба на простору ОЕБС“, *Међународни проблеми*, Vol. LXIV, No. 3/2012.
- Федјашин Андреј, *Да ли је могуће «саставити» Украјину после кризе?*, 21.02.2014. Internet, http://serbian.ruvr.ru/2014_02_21/Da-li-je-moguce-sastaviti-Ukrajinu-posle-krize-5336/, 20/04/2014.
- Штавланин Драган, *Хладни мир*, Радио слободна Европа, Београд, 2009.
- Blank Stephen, „Russia and the Black Sea’s Frozen Conflicts in Strategic Perspective“, *Mediterranean Quarterly*, Vol. 19, No. 3, Summer 2008.
- Ciobanu Ceslav, *Frozen and Forgotten Conflicts in the Post-Soviet States: Genesis, Political Economy and Prospects for Solution*, Richmond, 2008.
- Lynch David, D., „Separatist States and Post-Soviet Conflicts“, *International Affairs*, Vol. 78, No. 4, Oct. 2002.
- „Moldova: Regional Tensions over Transdnistria“, *International Crisis Group*, Europe Report, No. 157, June 17, 2004.
- Morar Filon, „The Myth of ‘Frozen Conflicts’: Transcending Illusive Dilemmas“, *per Concordiam*, Vol. 1, No. 2, June 2010.

Violeta Talovic, Sladjan Milosavljevic

POSSIBLE SOLUTIONS OF THE UKRAINIAN CRISIS

Resume

The regime of Ukrainian president Viktor Yanukovich has refused to sign agreement of association with the EU in late 2013. That caused farther political instability in the country. After the referendum in March 2014 Crimea has unilaterally separated from Ukraine and joins Russia. At the same time in Donetsk and Lugansk armed conflict began. Ukraine has accused Russia for annexing the Crimea and that its armed formations actively fighting on the side of pro-Russian separatist in eastern Ukraine. Russian and Ukraine relations decrease

in the last period. This tendency causes numerous problems and underlines the existing differences and attitudes. This also significantly jeopardizes relations between Russia and the Western countries and result a complex geopolitical situation in the Black Sea region. This threatens to disintegrate the entire system of regional stability with possible implications on the global level. The main goal of this paper is to contribute to critical understanding of the crisis in Ukraine from the perspective of current events in the last three years.

The situation in Crimea and its impact on the global political and security stability must be studied through the realistic prism of global geopolitical processes in the contemporary international relations. At the same time we must to be aware of the role of Russia in this process since the Crimea is de facto part of Russian territory since 2014. It is necessary to consider various aspects of changes in the status of Crimea so we can understand their impact on the regional and global level. The interdependence and interaction between the political and security processes in the Black Sea region and changing status of Crimea are obvious and easily provable.

Keywords: the Ukranina crisis, Crimea, Conflicts at the East of Ukraine, Russia

---

* Овај рад је примљен 04. априла 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 22. маја 2017. године.